C/2025/760

11.2.2025

Resolution av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2025

(C/2025/760)

Föredragande: **Christa SCHWENG**
Cinzia DEL RIO
Ioannis VARDAKASTANIS

Rådgivare	Jukka AHTELA (för föredraganden, Gr. I) Stefan GRAN (för föredraganden, Gr. II) Piotr SADOWSKI (för föredraganden, Gr. III)
Rättslig grund	Artikel 52.4 i arbetsordningen
Antagande vid plenarsessionen	4.12.2024
Plenarsession nr	592
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	163/2/9

1. Inledning

1.1 I egenskap av det organiserade civila samhällets institutionella röst inom EU yttrar sig Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) om kommissionens arbetsprogram för 2025. De politiska riktlinjer för 2024–2029 som lagts fram av kommissionens ordförande Ursula von der Leyen utgör en färdplan för ett resilient, hållbart och inkluderande Europa. Vårt bidrag till arbetsprogrammet är uppbyggt kring samma sju rubriker som de politiska riktlinjerna, vilket stärker arbetsmarknadsparternas och det civila samhällets organisationers roll i utformningen av EU:s politik. Detta bidrag bygger vidare på några av rekommendationerna i EESK:s resolution ”Att sätta kursen för EU:s demokratiska framsteg: en resolution för nästa mandatperiod”, som antogs i september 2024.

1.2 Till att börja med är det absolut nödvändigt att EU skyndsamt vidtar åtgärder för att bättre genomföra FN:s Agenda 2030, dess mål för hållbar utveckling och FN:s framtidspakt. Detta skulle kunna uppnås genom en övergripande EU-strategi för främjande av fred samt ekonomiska, sociala och miljömässiga framsteg.

1.3 EU befinner sig vid ett vägskäl, med krig i vår omedelbara närhet, utmaningar med koppling till klimatförändringarna och den digitala omställningen samt hård konkurrens på de globala marknaderna, men trots detta måste de grundläggande värdena demokrati, solidaritet, mänskliga rättigheter, jämlikhet, social rättvisa, hållbarhet och rättsstatlighet sättas i första rummet i alla diskussioner om EU:s framtid. Arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer spelar en avgörande roll när det gäller att upprätthålla och befästa dessa värden, och bidrar till utformningen, genomförandet och övervakningen av politik och verktyg på både nationell och europeisk nivå.

1.4 EESK spelar en avgörande roll för att främja ett robust demokratiskt utrymme och underlätta en meningsfull medborgardialog. Med sin omfattande sakkunskap och mångåriga erfarenhet fungerar kommittén som en viktig bro mellan EU-institutionerna och olika organisationer i det civila samhället, och ser till att de kan göra sina röster hörda i de politiska beslutsprocesserna. Tack vare sin unika ställning kan EESK främja deltagandedemokrati och förespråka att olika aktörer inkluderas i utformningen av EU:s politik. Genom att tillhandahålla en plattform för konsensusbyggande och dialog stöder EESK utvecklingen av en inkluderande politik som återspeglar behoven och ambitionerna hos arbetsgivare, arbetstagare och det civila samhällets organisationer, och ökar därigenom legitimiteten och effektiviteten i EU:s styrning. EESK betonar vikten av att involvera alla människor – inte minst dem som tillhör grupper som sällan kommer till tals – i EU-dialogen, för att på så sätt fördjupa medborgardeltagandet och öka insynen i alla EU-institutioner.

1.5 År 2025 kommer att vara avgörande för att slå an tonen i lagstiftningsarbetet under kommissionens nästa mandatperiod. EESK efterlyser kraftfulla åtgärder för att säkerställa att den politik som läggs fram är socialt inkluderande och miljömässigt hållbar och leder till ett ekonomiskt välmående EU.

2. **En ny plan för Europas hållbara välstånd och konkurrenskraft**

2.1 I ett läge med nya geopolitiska och alltmer komplexa utmaningar uppmanar EESK EU-institutionerna att agera beslutsamt för att trygga EU:s långsiktiga hållbara konkurrenskraft, välstånd för alla och ledarskap på den globala arenan. Det är därför absolut nödvändigt att förbättra all politik som bidrar till att stärka EU:s produktivitet och konkurrenskraft, anpassa viktiga ekonomiska investeringar till gemensamma sociala och miljömässiga mål och samtidigt främja den sociala marknadsekonomin och framtida generationers välbefinnande.

2.2 Nya typer av investeringar och reformer och påskyndad innovation kommer att vara avgörande för att stärka konkurrenskraften och främja uppåtgående konvergens i hela Europa. Det är också viktigt att se till att målen om social delaktighet och miljöskydd beaktas och anpassas till målet om att stärka EU:s konkurrenskraft.

2.3 EU behöver snarast en stark grön och social giv som bygger på en välfärdsekonomi och en ny syn på välstånd för människor och planeten, för att säkerställa en rättvis omställning och ett människorättsbaserat synsätt. För att undvika att detta initiativ lägger en tung börda på företagen måste ett korrekt och ändamålsenligt genomförande säkerställas genom att realistiska handlingsplaner upprättas på nationell nivå och genom stöd till – särskilt små och medelstora – företag, i syfte att upprätthålla konkurrenskraften och säkerställa full sysselsättning av god kvalitet. För att uppnå EU:s miljömål behövs det investeringar, forskning och innovation, teknik och nödvändig kompetens, samt en europeisk industripolitik som kan mobilisera offentliga och privata medel och bygger på att sociala normer skyddas och att arbetstillfällena håller god kvalitet.

2.4 För att uppnå detta måste Europa bli mer konkurrenskraftigt, såsom framgår av Draghi-rapporten, samtidigt som den europeiska sociala modellen och sammanhållningspolitiken måste stödjas på alla nivåer. Enligt denna rapport är följande tre områden viktiga när det gäller att ge tillväxten ny fart: åtgärder för att överbrygga innovationsklyftan i förhållande till USA och Kina (särskilt inom avancerad teknik), en gemensam plan för att fasa ut fossila bränslen och främja konkurrenskraften, samt ökad säkerhet och minskat beroende. Det krävs massiva investeringar på de här tre områdena för att ställa om ekonomin, och därför behövs det en finansiell investeringskapacitet för EU.

2.5 De befintliga reglerna för den inre marknaden måste stärkas för att skapa en ny och rättvisare dynamik för gränsöverskridande rörlighet för personer, varor, tjänster, kapital och data, i enlighet med vad som anges i Letta-rapporten.

2.6 EESK konstaterar att det är viktigt att minska den administrativa bördan och efterlevnadskostnaderna, men understryker att detta måste göras på ett transparent och inkluderande sätt utan att påverka de underliggande lagstiftningsmålen negativt, och att nuvarande höga standarder måste upprätthållas, inte minst när det gäller välbefinnandet i samhället och skyddet av miljön. En grundförutsättning är att det måste finnas tydliga kriterier och göras en ändamålsenlig utvärdering av genomförandet på nationell nivå. Kommissionen bör tillhandahålla tydlig och transparent information om de planerade initiativen för bättre lagstiftning, och säkerställa social dialog och det civila samhällets fulla deltagande i processen.

2.7 När det gäller små och medelstora företag bör principen att ”tänka småskaligt först” förverkligas genom att man tillhandahåller en stabil rättslig ram, rationaliserar och drar ner på de administrativa förfarandena, säkerställer lika villkor på den inre marknaden och ger små och medelstora företag tillgång till förnybar energi till överkomliga priser.

2.8 Investeringar, som på ett hållbart sätt bör vara anpassade till de gemensamma sociala och miljömässiga målen och bygga på ett öppet strategiskt oberoende, bör skyndsamt göras i innovation och tillverkning och baseras på nettonoll-industrin, den cirkulära ekonomin, kritiska råvaror, förordningen om halvledare samt försvarsteknik och strategisk teknik.

2.9 En robust europeisk industristrategi bör komplettera målet för 2040 om att minska koldioxidutsläppen med 90 % och bevara och skapa högkvalitativa arbetstillfällen i EU. Det finns därför ett akut behov av en övergripande handlingsplan, såsom den kommande *given för ren industri*, inom ramen för EU:s gröna giv, som en strategisk prioritering för att stärka och trygga EU:s hållbara konkurrenskraft. Riktade kompletterande åtgärder för den gröna omställningen som syftar till att stödja de mest påverkade sektorerna, regionerna, företagen och arbetstagarna bör identifieras och på lämpligt sätt främjas för att göra det lättare att förbereda sig på och hantera förändringar i en rättvis och jämlik process.

2.10 EESK efterlyser en teknisk omställning som kommer alla till godo och ser till att digitaliseringen leder till minskad snarare än förvärrad ojämlikhet, till exempel genom att man investerar i robust offentlig digital infrastruktur som är nödvändig för offentliga tjänster. I detta sammanhang uppmanar EESK kommissionen att bedöma graden av förbättring av digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen med hjälp av faciliteten för återhämtning och resiliens i de nationella återhämtnings- och resiliensplanerna, som löper ut 2026.

2.11 Digitaliseringen, inklusive AI, är på väg att radikalt förändra arbetslivet och öppnar samtidigt upp en enorm potential för ökad produktivitet inom alla delar av ekonomin. I början av 2025 kommer EESK att avge ett specifikt yttrande, parallellt med ett yttrande på begäran av det polska ordförandeskapet, om AI:s inverkan på hälsan och säkerheten på arbetsplatsen. Den algoritmiska verksamhetsledningens inverkan på arbetsvillkoren och arbetets organisation bör bedömas ytterligare, samtidigt som principen om att människan ska ha kontrollen bör säkerställas.

2.12 Det behövs en kompetensrevolution och åtgärder på EU-nivå eftersom EU ligger långt under det mål som fastställs i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter om att 60 % av de vuxna ska delta i utbildning. EESK efterlyser tillförlitliga och uppdaterade uppgifter så att denna deltagandenivå kan övervakas. Kommittén stöder helhjärtat den föreslagna strategiska planen för utbildning inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik med en ändamålsenlig färdplan. Arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer bör involveras i dessa processer.

2.13 EESK noterar med intresse det föreslagna initiativet om distansarbete och rätten att koppla ner, och uppmanar kommissionen att inkludera detta initiativ i arbetsprogrammet för 2025.

2.14 AI-fabriker bör prioritera samarbete med små och medelstora företag och lokala innovationsknutpunkter för att säkerställa att fördelarna med AI är allmänt tillgängliga. EESK rekommenderar att AI-fabrikers verksamhet bedrivs på grundval av strikta etiska normer för att säkerställa transparens, ansvarsskyldighet och skydd av de grundläggande rättigheterna. Kommittén vill involveras redan från början.

2.15 En starkare, omdanande och konkurrenskraftig industriell bas förutsätter massiva investeringar som bör finansieras, regleras och genomföras på ett sätt som bevarar den inre marknadens integritet och överbryggar klyftorna i fråga om tillväxt, produktivitet och innovation mellan EU och dess internationella partner och huvudsakliga konkurrenter. Ansenliga mängder offentliga medel behövs för att mobilisera privata investeringar på områden där det ännu inte finns några ekonomiska incitament för koldioxidneutrala lösningar och i strategiska sektorer där produktionen annars skulle äga rum i geoekonomiskt konkurrerande delar av världen som skulle kunna dra otillbörlig nytta av beroendeförhållanden.

2.16 EESK stöder därför inrättandet av en ny europeisk konkurrenskraftsfond för en ny och förstärkt budget i nästa fleråriga budgetram. Den bör inbegripa mer kraftfulla offentliga investeringar och åtgärder för att frigöra investeringar i strategisk teknik och privata investeringar i gemensamma mål, även via EIB.

2.17 Detta är ett centralt mål för att röra sig i riktning mot EU-finansierade gemensamma projekt inom strategiska sektorer med ett tydligt EU-mervärde. Viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse som stöds av europeiska konkurrenskraftsfonden bör främja viktiga partnerskap.

2.18 EESK välkomnar översynen av reglerna för statligt stöd när det gäller bostäder. Det behövs en bredare diskussion om reglerna för statligt stöd och konkurrens- och industripolitiken, i enlighet med den politiska och ekonomiska utvecklingen med fokus på de strategiska målen för den gröna och den digitala omställningen.

2.19 För att minska EU:s beroende av utländska energikällor och främja EU:s strategiska oberoende bör EU:s regelverk skapa förutsättningar för en miljövänlig, tillgänglig och tillförlitlig energiförsörjning till överkomligt pris, i enlighet med vad som anges i energiunionen. Kommittén betonar att energiförsörjningen klassificeras som en tjänst av allmänt intresse.

2.20 EU bör vidta brådskande åtgärder för att inrätta en fullfjädrad europeisk hälsounion och investera kraftigt i projekt för forskningssamverkan på det medicinska området, såsom gjordes med anledning av covid-19. EESK uppmanar med kraft EU att införa en handlingsplan mot sällsynta sjukdomar och erkänna att medborgarna har rätt till tillgänglig hälso- och sjukvård av hög kvalitet till överkomligt pris, vilket bör fastslås i en europeisk hälsogaranti. Detta åtagande är avgörande för att värna folkhälsan som en grundval för livskvalitet och resiliens inom EU.

2.21 EESK efterlyser en europeisk vård- och omsorgsgaranti för att säkerställa tillgång till vård och omsorg av hög kvalitet till överkomligt pris och samtidigt stödja dem som tillhandahåller vård och omsorg. Det är ytterst viktigt att locka nya arbetstagare till hälso- och sjukvårdssektorn och att de erbjuds goda arbetsvillkor, samt att investera i en utbildad, kompetent, könsbalanserad och motiverad arbetskraft som är högaktad i samhället och tillräckligt avlönad.

2.22 EESK betonar behovet av att stärka cybersäkerhetsramen för hälso- och sjukvårdssektorn och framhåller det ökande beroendet av digital teknik inom hälso- och sjukvården. Den europeiska handlingsplanen för cybersäkerhet bör inriktas på tre huvudområden: förbättrad cybersäkerhetsinfrastruktur på sjukhus och hos vårdgivare, stöd till mindre vårdgivare, och offentlig-privata partnerskap för cyberresiliens.

2.23 En fokusering på AI inom hälso- och sjukvården bör dessutom främja cybersäkerhet, rationalisering av diagnosmetoder och anpassning till den europeiska handlingsplanen för cybersäkerhet, till förmån för en säkrare och mer inkluderande digital omställning, samtidigt som en människocentrerad vård upprätthålls.

3. **En ny era för EU:s försvar och säkerhet**

3.1 I ett säkert Europa respekteras även social och ekonomisk rättvisa. EESK förespråkar att man främjar fred, säkerhet och försvar, global rättvisa och globala framsteg genom att aktivt verka för fred, stödja det multilaterala systemet, säkerställa rättvis konkurrens, ta itu med fattigdomen, underlätta social och civil dialog samt främja demokrati, mänskliga rättigheter och ett humant system för migrationshantering.

3.2 EU bör ge sina medborgare ökad egenmakt och tillhandahålla säkerhet för dem på flera områden för att skydda dem från yttre fiender, hälsorisker och framtida pandemier, hybridhot samt felaktig användning eller missbruk av avancerad digital teknik, risken för fattigdom, utestängning och diskriminering och samtidigt trygga ekonomiska möjligheter och sysselsättningsmöjligheter för alla. EU bör även skydda medborgarna mot risken för kriser relaterade till klimatet och den biologiska mångfalden, och avslutningsvis mot hot mot deltagandedemokratin. Medborgarna bör delta aktivt i det medborgerliga, politiska och demokratiska livet.

3.3 Inriktningen på försvarsindustrin och den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP) får inte inverka negativt på offentliga utgifter inom andra industrisektorer och viktiga tjänster såsom hälso- och sjukvårdssystem, utbildning och rättsväsen och påverka deras hållbarhet, kvalitet och inkludering. Finansieringen av krigsorienterade sektorer kommer utan tvekan att bli föremål för het offentlig debatt. Det är inte ändamålsenligt att investera i säkerhet och försvar om samhället är splittrat. Huvudsyftet med den europeiska försvarspolitiken bör vara att samordna utgifter och infrastruktur, kartlägga tekniska behov och ta itu med fragmenteringen mellan medlemsstaterna.

3.4 En gemensam försvarspolitik för EU förutsätter också en verklig och fullfjädrad gemensam utrikespolitik som omfattar mer än det nuvarande fördjupade samarbetet (dvs. den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken). I detta syfte bör EU ges tillräckliga materiella och immateriella medel, inbegripet egna medel.

3.5 EESK förespråkar att man stärker EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och inrättar en verklig europeisk försvarsunion, bl.a. genom att förbättra EU:s gemensamma strategiska och kritiska teknik och försvarskapacitet, och fördjupar samarbetet med likasinnade partner.

3.6 Kommittén förespråkar vidare att man inom ramen för *migrations- och asylpakten* ser till att EU uppnår rätt balans mellan en effektiv och realistisk migrationshantering som är human och hållbar, främjar lagliga migrationsvägar till EU och samtidigt säkerställer säkerhet och kontroll av EU:s yttre gränser, en rättighetsbaserad syn på asyl samt inkludering av migranter och flyktingar på arbetsmarknaden. EU bör betona möjligheterna med migration, behovet av en effektiv integrationspolitik, och behovet av att arbeta för och främja lagliga vägar. EESK stöder därför kommissionens partnerskap med säkra länder. Absolut respekt för mänskliga rättigheter och solidaritet mellan medlemsstaterna måste alltid garanteras. Man får inte bara fokusera på migrationens säkerhetsaspekter.

3.7 EESK framhåller den avgörande roll som det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och aktiva frivilliga medborgare spelar för att främja social rättvisa och resiliens inom EU:s säkerhetsram. Dessa aktörer bidrar avsevärt till den sociala sammanhållningen genom att minska polariseringen, främja jämlikhet och stärka de demokratiska värdena. Deras arbete bygger upp samhällets resiliens mot utmaningar såsom klimatförändringar, ekonomisk instabilitet och sociala klyftor. EU måste aktivt stödja och involvera dessa organisationer som viktiga partner för att upprätthålla ett säkert, rättvist och inkluderande Europa.

4. **Stödja människor, stärka våra samhällen och vår samhällsmodell**

4.1 Den europeiska pelaren för sociala rättigheter har fullt ut erkänts som en av EU:s hörnstenar, eftersom välfungerande välfärdsstater och inkluderande sociala investeringar är avgörande för att skapa ett socialt och ekonomiskt resilient samhälle.

4.2 EESK påpekar att den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör fortsätta att vara den ”kompass” som styr arbetet med att förbättra den sociala sammanhållningen och arbetsvillkoren. Kommittén välkomnar förslaget om att genomföra den *nya handlingsplanen för att förverkliga den europeiska pelaren för sociala rättigheter* och målen för 2030 avseende sysselsättning, utbildning, kompetens och fattigdom. Det behövs en mångfasetterad strategi för att

a) lansera, genomföra och övervaka befintliga initiativ på sysselsättningsområdet och det sociala området, tillsammans med det ekonomiska stöd (EU-medel) som utformats för att stödja politik och program som direkt bidrar till uppnåendet av målen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter,

b) ta itu med de sysselsättningsrelaterade och sociala utmaningar som Europa står inför, genom lagstiftningsåtgärder och/eller andra former av åtgärder,

c) erkänna och stärka kopplingen mellan den europeiska pelaren för sociala rättigheter och den europeiska planeringsterminen, som en viktig del av EU:s ram för socioekonomisk styrning. Den nya ramen för social konvergens är ett verktyg för att följa framstegen och se till att socialpolitiken genomförs och finansieras på lämpligt sätt.

Arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer bör involveras fullt ut i planeringsterminens alla faser.

4.3 Den sociala dialogen på alla nivåer kan spela en viktig roll för att öka de europeiska företagens tillväxt, produktivitet, sysselsättning och konkurrenskraft på de globala marknaderna. Det är ytterst viktigt att främja och stärka kollektivförhandlingar, tillsammans med arbetstagares rätt till information och samråd och ett ökat deltagande i enlighet med nationell lagstiftning och praxis. Sådana instrument är nödvändiga för att hantera effekterna på arbetsplatsen av ny teknik, digitalisering och artificiell intelligens och förbättra arbetsvillkoren och arbetstagarnas rättigheter. I både Letta- och Draghirapporterna betonas behovet av att stärka den sociala dialogen som en nyckelfaktor för att säkerställa EU:s hållbara konkurrenskraft och en välfungerande inre marknad. EESK stöder initiativet att *skapa en ny pakt för en europeisk arbetsmarknadsdialog* i början av 2025 och uppmanar vidare kommissionen att främja resultaten av den europeiska sociala dialogen, uppmuntra ett effektivt genomförande av självständiga avtal och stödja genomförandet av den sociala dialogen på nationell nivå. Vi betonar också att den europeiska planeringsterminens ram för social konvergens skulle vara ett värdefullt verktyg i detta sammanhang.

4.4 Det är ytterst viktigt att samråda med arbetstagare för att stödja den omdanande dimensionen av EU:s strategi för säkerhet och hållbarhet, och att samtidigt förutse effekterna av banbrytande teknik såsom artificiell intelligens.

4.5 EESK stöder kommissionens *färdplan för sysselsättning av hög kvalitet*, som fokuserar på genomförandet och övervakningen av alla befintliga initiativ på det sociala området, säkerställande av goda arbetsvillkor, utbildning och rättvisa övergångar på arbetsmarknaden för arbetstagare (i synnerhet genom ökad kollektivförhandlingstäckning) och egenföretagare. Detta kräver särskilda initiativ och investeringar. Det är viktigt att främja en socialt inkluderande och rättvis arbetsmarknad med riktade åtgärder för kvinnor, ungdomar och personer med funktionsnedsättning.

4.6 EESK manar till handling när det gäller målen för hållbar utveckling och betonar att *EU:s strategi för fattigdomsbekämpning*, en övergripande strategi som är den första i sitt slag och tar upp både omedelbara behov och bakomliggande orsaker, måste omfatta samordnade insatser i medlemsstaterna för att minska fattigdomen. Denna strategi bör vara nära anpassad till den europeiska pelaren för sociala rättigheter och inbegripa samordnade insatser i medlemsstaterna och införliva bästa praxis för att säkerställa en hållbar och mätbar fattigdomsminskning. EESK betonar vikten

av en helhetssyn som stärker de sociala skyddsnäten, främjar ekonomisk tillväxt för alla och inte lämnar någon utanför. Kommittén efterlyser en stark social ekonomi genom att rådets rekommendation om den sociala ekonomin genomförs för att främja socialt ansvarsfulla affärsmetoder och samhällsnyttan.

4.7 EESK stöder utnämningen av en kommissionsledamot med ansvar för bostäder, samt EU-planen för bostäder till skälig kostnad. EU-planen är ett viktigt initiativ för att tillhandahålla tillgängliga, anständiga och hållbara bostäder till överkomligt pris för alla EU-medborgare. Stabil finansiering bör mobiliseras inom ramen för nästa fleråriga budgetram, med särskilt fokus på utsatta grupper såsom äldre personer, personer med funktionsnedsättning och låginkomstfamiljer. EESK förespråkar en EU-investeringsplattform för att underlätta nationella, regionala och lokala partnerskap, i syfte att komma till rätta med utanförskapet på bostadsmarknaden och säkerställa att bostadspolitiken är inkluderande och rättvis.

4.8 Ungdomars engagemang är avgörande för Europas framtid. EESK välkomnar att alla kommissionsledamöter ska organisera sina första årliga *ungdomspolitiska dialoger* under de första 100 dagarna av mandatperioden. Det måste finnas utrymmen för strukturerat deltagande av ungdomar, och tonvikt måste läggas på hur deras innovationsförmåga, engagemang och hängivenhet kan bidra till utformningen av EU:s framtid samtidigt som den sociala dialogen och arbetsmarknadsparternas rättigheter respekteras fullt ut. Kommittén uppmanar kommissionen att vidta konkreta åtgärder för att förbättra ungdomsgarantin och Alma-initiativet, samt att utvärdera den europeiska barngarantin.

4.9 EESK rekommenderar att brådskande åtgärder vidtas för att inrätta en ”jämlikhetsunion” för alla människor, baserad på principerna om rättvisa mellan generationerna, och uppmanar kommissionen att inrätta ett särskilt generaldirektorat för jämlikhet. Detta måste inbegripa omedelbara åtgärder för att ta itu med strukturell diskriminering, främja lika möjligheter och stå upp för allas rättigheter, oavsett bakgrund eller identitet. De gällande rättsliga ramarna för antidiskriminering måste stärkas och ett fullständigt genomförande och verkställande garanteras. Detta måste ligga till grund för bedömningen av tidigare strategier och utvecklingen av *den nya jämställdhetsstrategin för perioden efter 2025, färdplanen för kvinnors rättigheter, den nya strategin mot rasism för perioden efter 2025, den uppdaterade jämlikhetsstrategin för hbtqi-personer, den europeiska strategin för äldre* och den del av EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning som gäller efter 2025. Marginaliserade grupper och grupper som sällan kommer till tals måste stå i centrum när ett mer inkluderande EU skapas. EESK efterlyser en överenskommelse om EU:s övergripande direktiv om icke-diskriminering, som har blockerats i rådet i över 16 år.

4.10 EESK rekommenderar att man främjar den europeiska modellen för social marknadsekonomi genom att vidta följande åtgärder: stödja entreprenörskap och innovation; se till att arbetstillfällen håller hög kvalitet – även när det gäller nya arbetsformer – och förbättra arbetsvillkoren; investera i utbildning och kompetens av hög kvalitet; säkerställa rätten till utbildning och livslångt lärande, inbegripet omskolning och kompetens- och kvalitetshöjning av yrkeskvalifikationer; främja samarbete mellan utbildningsinstitutioner; säkerställa faktisk tillgång till utbildning av god kvalitet för alla. Dessutom bör inkludering på utbildningsområdet prioriteras, med åtgärder för att främja rättvis tillgång, särskilt inom det europeiska utbildningsområdet. En ökad rörlighet inom Erasmus+ på alla utbildningsnivåer kan främja en gemensam europeisk identitet och gemensamma europeiska värderingar bland ungdomar.

5. **Slå vakt om vår livskvalitet: livsmedelstrygghet, vatten och natur**

5.1 Klimatförändringarna utgör ett allvarligt hot mot den ekonomiska och sociala utvecklingen, och kräver en övergripande långsiktig strategi och samordnade åtgärder på alla nivåer.

5.2 Kommissionen bör vidta åtgärder för att göra framsteg med strategin för hållbar finansiering, i syfte att styra om investeringsflödena till hållbara verksamheter. En social taxonomi för hållbara investeringar bör övervägas i detta sammanhang.

5.3 EESK efterlyser ett EU som skyddar mot de nuvarande och framtida riskerna med klimatförändringar, föroreningar och förlust av biologisk mångfald. EU måste vidta åtgärder för att minska utsläppen med 90 % fram till 2040, bygga upp resiliens mot klimatförändringar och återställa naturen och den biologiska mångfalden, så att tillgodoseendet av grundläggande behov (livsmedel, vatten, energi, folkhälsa osv.) i EU och globalt inte äventyras.

5.4 EU:s blå giv är också ett av de viktigaste prioriterade områdena. Med tanke på att vatten är livsnödvändigt och på de rådande och framtida utmaningar som världen och vår kontinent står inför bör vatten betraktas som en prioritering, och en blå giv för EU bör antas som en fristående strategisk politik, eftersom vattenpolitiken inte kan begränsas till enbart klimatpolitiken. EU kan omvandla vattenrelaterade utmaningar till nya möjligheter till teknisk utveckling, samhällsutveckling, nya arbetstillfällen, kompetens och företagstillväxt, samtidigt som miljön respekteras och vattenresurserna skyddas till gagn för alla.

5.5 EESK rekommenderar att man vidtar åtgärder för att blåsa nytt liv i EU:s jordbrukssektor och främja landsbygdsutveckling genom att göra landsbygden mer attraktiv för ungdomar, kvinnor, jordbrukare med familjeägda, små och medelstora gårdar och företag, för att på så sätt undvika en utflyttning från landsbygden. Dessa jordbrukare bör stödjas av en välfinansierad gemensam jordbrukspolitik efter 2027, som skyddar den europeiska livsmedelsproduktionen och säkerställer dess resiliens. Jordbruk och livskraftiga landsbygdssamhällen kan endast vara hållbara om de ekonomiska, sociala och miljömässiga behoven tillgodoses på ett balanserat sätt. Detta bör återspeglas i *visionen på jordbruks- och livsmedelsområdet*, som måste inbegripa ekonomiska, sociala och miljömässiga mål för att skapa ett resilient och hållbart jordbrukslandskap. Den bör omfatta åtgärder för att stimulera innovation i fråga om hållbara och vattenresilienta jordbruksmetoder och stödja lokala livsmedelssystem, vilka är avgörande för livsmedelstryggheten och landsbygdssamhällenas välbefinnande.

6. **Skydda vår demokrati och upprätthålla våra värden**

6.1 Det civila samhällets outtröttliga insatser för att främja medborgarengagemang och aktivt medborgarskap, stärka den sociala dialogen, främja den civila dialogen, förespråka mänskliga rättigheter och främja demokratiska metoder är ovärderliga tillgångar som bidrar till EU:s styrka, resiliens och legitimitet.

6.2 EESK uppmanar EU-institutionerna att erkänna det civila samhällets värde som nyckelaktör när det gäller att utforma och genomföra EU:s politik för hållbar tillväxt och försvaret av demokrati och social rättvisa, vilket inbegriper rättvisa omställningar som gynnar både medborgare, arbetstagare och företag. Genom sina kontakter med offentliga myndigheter på alla nivåer och sin förmåga att föra ut frågan från den politiska arenan och rakt ut i lokalsamhället bidrar de till att stödja de mest utsatta och dem som har sämre förutsättningar att anpassa sig till förändringar. Vidare anser EESK att frivilligarbete måste erkännas och uppmärksammas som ett viktigt uttryck för aktivt medborgarskap. Åtgärder måste vidtas för att värdesätta och stödja frivilligarbete som en form av medborgardeltagande som främjar samhällsengagemang och deltagandedemokrati.

6.3 Kommittén rekommenderar att EU vid eventuella framtida översyner av fördragen ska vidta åtgärder för att säkerställa respekten för rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna och mångfalden genom att utforska förändringar i beslutsmekanismerna. Demokratin måste skyddas mot inre och yttre hot genom att man utvecklar ett möjliggörande demokratiskt utrymme för det civila samhället både inom och bortom EU:s gränser och ändrar paketet för försvar av demokratin för att täppa till kryphål som undergräver de demokratiska institutionerna, samt genom att man ser till att alla medlemsstater följer gemensamma europeiska värden och principer.

6.4 EESK välkomnar att kommissionen kommer att börja utarbeta ett kapitel om den inre marknaden i sin årliga rapport om rättsstatsprincipen.

6.5 Kommittén ser positivt på att man inrättar ett nytt europeiskt demokratiförsvar, vilket bör skydda mot utländsk inblandning och desinformation och upprätthålla integriteten i de demokratiska processerna i hela EU. Ett tidigt genomförande av EU:s handlingsplan för demokrati bör skydda medborgerliga rättigheter, motverka diskriminering och främja inkludering samt stärka det civila samhällets roll när det gäller att bygga upp hållbara och rättvisa samhällen.

6.6 EESK efterlyser strukturellt stöd till oberoende och robusta civilsamhällesorganisationer på europeisk och nationell nivå och erkänner den roll som de, liksom filantropi och arbetsmarknadens parter, spelar när det gäller att främja resilienta samhällen och demokrati genom civil och social dialog. För att skapa en verkligt gynnsam miljö måste EU prioritera dessa dialoger och inrätta ett direktiv om en stadga för europeiska gränsöverskridande sammanslutningar. EESK förespråkar ett aktivt deltagande av det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter i utformningen, genomförandet, övervakningen och utvärderingen av politiken för att stärka EU:s demokratiska, sociala och ekonomiska livskraft. För att artikel 11 i EU-fördraget ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt måste dialogen med de representativa sammanslutningarna vara öppen, transparent och regelbunden. EESK efterlyser värdebaserade kriterier för EU:s finansieringsprogram såsom Erasmus+, Horisont Europa och sammanhållningsfonderna för att säkerställa att de projekt som får stöd är förenliga med demokratiska principer.

6.7 EESK noterar kommissionens åtagande att *intensifiera sitt samarbete med organisationer i det civila samhället* och uppmanar EU-institutionerna att ta ledningen och utveckla en strategi för det civila samhället, med en tydlig handlingsplan. Dessutom efterlyser kommittén en årlig resultattavla för civil dialog eller demokratiskt utrymme för att bedöma om bidragen från organisationer i det civila samhället under samråden har beaktats. Denna resultattavla skulle kunna användas för att utarbeta en rapport om den civila dialogen som läggs fram vartannat år och där man bedömer den civila dialogen och genomslagskraften hos organisationer i det civila samhället. EESK har för avsikt att föra ett nära samarbete med kommissionen och andra viktiga berörda parter om inrättandet, styrningen och den löpande driften av en plattform för det civila samhället, i enlighet med uppdragsbeskrivningen till den nominerade kommissionsledamoten Michael McGrath.

6.8 EESK noterar med stor oro den utveckling i vissa medlemsstater som har lett till ett krympande utrymme för det civila samhällets organisationer. Dessa organisationer spelar en central roll när det gäller att försvara grundläggande rättigheter och friheter och motverka den ökande populismen. EU måste fortsätta att motverka denna utveckling genom artikel 7-förfaranden och genom att frysa EU-medel som öronmärkts för medlemsstater som inte respekterar rättsstatsprincipen, rättsväsendets oberoende eller grundläggande rättigheter såsom föreningsfrihet eller yttrandefrihet, eller som begränsar press- och mediefriheten i syfte att manipulera den offentliga debatten.

7. **Europa i världen: Utnyttja vår styrka och våra partnerskap**

7.1 För att uppnå en starkare politisk integration och främja global fred är det mycket viktigt att öka vårt strategiska oberoende, skydda vår ekonomi mot teknikläckage och föra en gemensam, reell och fullfjädrad utrikespolitik. I detta syfte bör EU tala med en röst i multilaterala institutioner, spela en ledande roll när det gäller att reformera dem och utnyttja eurons internationella roll som en strategisk tillgång. EESK rekommenderar att omröstning med kvalificerad majoritet införs i EU:s utrikespolitik.

7.2 Kommittén förespråkar att man främjar en öppen, regelbaserad EU-handelspolitik som kompletterar och underbygger annan viktig EU-politik om grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen samt klimat-, digital-, innovations-, social- och industripolitiken. Handelsavtal bör öka resiliensen genom diversifiering av importen, skapa marknadsmöjligheter för europeiska företag, förbättra säkerheten och minska geopolitiska risker, och samtidigt främja efterlevnaden av sociala och miljömässiga normer och säkerställa lika villkor på global nivå för att främja rättvis konkurrens. Den ytterligare tillgång till kritiska råvaror och andra insatsvaror – inbegripet energi – som de erbjuder kan bidra till att säkra resilienta, hållbara och ansvarsfulla leveranskedjor i EU.

7.3 EESK förordar ett strategiskt förhållningssätt när det gäller EU:s utvidgning, med ett tydligt fokus på att upprätthålla fred och stabilitet i Europa och främja gemensamt välstånd. Den särskilda kommissionsledamoten med ansvar för utvidgning måste arbeta för att se till att det europeiska projektet fortsätter att röra sig i riktning mot fred, välstånd och demokrati samt för att skapa långsiktig stabilitet på vår kontinent. Detta gäller även när nya medlemmar välkomnas till EU-familjen från västra Balkan och länder som gränsar till Ryssland, såsom Ukraina, Moldavien och Georgien. EU:s beslutsprocesser är kanske inte lämpliga för en union med 30–35 länder. Att förbereda och – vid behov – anpassa institutionerna och samtidigt noga övervaka kandidatländernas framsteg i fråga om EU:s grundläggande värden och regelverk kommer att vara en viktig uppgift för den nya kommissionen. I nära samarbete med Europaparlamentet måste kommissionen se till att eventuella framtida utvidgningar gynnar både EU-medborgarna och medborgarna i kandidatländerna, samt att EU:s höga hållbarhetsnormer upprätthålls.

7.4 Denna process bör främja det organiserade civila samhällets deltagande, med en särskild roll för arbetsmarknadens parter, och alla politiska partier bör åta sig att försvara föreningsfriheten, yttrandefriheten samt fri press och fria medier, och motverka varje form av informationsmonopol eller manipulering av den offentliga debatten. Kommittén har redan tagit ett viktigt steg mot utvidgningen genom att låta företrädare för det civila samhällets organisationer i kandidatländer delta i vissa EESK-sammanträden när detta ansetts lämpligt, och vi uppmanar andra EU-institutioner att följa EESK:s exempel.

7.5 Kommittén anser att EU bör överväga möjligheten att införa omröstning med kvalificerad majoritet i processen för anslutning till EU, åtminstone när det gäller alla mellanliggande steg, och att besluten ska vara öppna, transparenta och tillgängliga för allmänheten. Kraftfullare verkställighetsåtgärder för de grundläggande rättigheterna bör antas.

7.6 EESK stöder utarbetandet av en ny pakt för Medelhavsområdet som främjar stabilitet, ekonomisk och social utveckling och hållbar tillväxt i hela regionen. Denna pakt bör prioritera regionalt samarbete på områden som förnybar energi, sjöfartsskydd och inkluderande ekonomiska möjligheter och sysselsättningsmöjligheter, och säkerställa att Medelhavsländerna är aktiva partner i hanteringen av gemensamma utmaningar.

7.7 EESK förespråkar en övergripande EU-strategi för Mellanöstern som tar itu med regionens utmaningar i fråga om fred, säkerhet och socioekonomiska aspekter genom ett målinriktat samarbete. Denna strategi bör först och främst inriktas på omedelbar och fredlig konfliktlösning, främjande av demokratiskt styre, förbättrade handelspartnerskap och satsningar på hållbar utveckling, samtidigt som man måste säkerställa att alla nationers mänskliga rättigheter respekteras och uppnå fredlig stabilitet och välstånd i regionen.

7.8 EESK ser toppmötet mellan EU och Afrikanska unionen 2025 som ett avgörande tillfälle att fördjupa banden mellan EU och Afrika, med fokus på ömsesidig ekonomisk utveckling, digital omvandling och klimatresiliens. EESK betonar vikten av rättvisa partnerskap som tar itu med gemensamma utmaningar i fråga om bl.a. ungdomsarbetslöshet och hållbart jordbruk och främjar långsiktigt välstånd för båda världsdelarna.

7.9 EESK uppmanar kommissionen att inleda förberedelser för ett nära samarbete med FN i samband med dess internationella år för frivilligarbetare för hållbar utveckling 2026. Kommittén uppmanar kommissionen att samarbeta med FN:s medlemsstater, det civila samhället och den privata sektorn för att se till att firandet av 2026 på ett ändamålsenligt sätt ökar medvetenheten om värdet av frivilligarbete och integrerar det i utvecklingspolitiken på EU-nivå och nationell nivå.

8. **Uppnå resultat tillsammans och förbereda vår union för framtiden**

8.1 Kommissionen bör utan dröjsmål, och senast i mitten av 2025, lägga fram förslaget till flerårig budgetram för perioden efter 2027 och ge EU de finansiella medel som krävs för att uppfylla dess politiska prioriteringar.

8.2 Nya egna medel är nödvändiga för att garantera en robust och hållbar EU-budget, och EU bör gradvis öka andelen av EU:s egna medel i förhållande till de intäkter som bygger på medlemsstaternas BNI.

8.3 Utvidgnings- och reformförberedelserna förutsätter en anpassning av **EU:s budget** och av EU:s egna medel för att en EU-investeringspolitik ska kunna genomföras. EESK förespråkar att man utvecklar en effektiv och integrerad kapitalmarknadsunion och en fullfjädrad bankunion, som omfattar alla medlemsstater, för att främja harmonisering och undanröjande av gränsöverskridande hinder, samtidigt som sunda regler och övervakning tryggas, i syfte att bevara den finansiella stabiliteten och den europeiska sociala modellens hållbarhet, skydda konsumenter, investerare och sparare och uppnå en robust inre marknad.

8.4 EESK föreslår att en EU-investeringsfond inrättas som en del av nästa fleråriga budgetram. Den bör syfta till att tillhandahålla finansiella resurser för investeringsprojekt som är av strategiskt europeiskt intresse och som förvaltas direkt på EU-nivå, särskilt på områden som är av gränsöverskridande betydelse.

8.5 Kommittén föreslår en uppsättning kriterier som ska vägleda prioriteringen och urvalet av investeringar inom ramen för EU:s framtida investeringsinstrument. Denna fond bör finansieras med en kombination av resurser, inbegripet bidrag från medlemsstaterna, nya egna medel och gemensamma emissioner av skuldebrev på EU-nivå. I samband med EU-finansierade investeringar och statligt stöd bör villkor fastställas om att rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna och den sociala dialogen ska respekteras.

8.6 Skattemässig decentralisering och autonomi är avgörande för att främja konkurrenskraften. Vi bör dra så stor nytta som möjligt av faciliteten för återhämtning och resiliens och sammanhållningsfonderna, utifrån en resultatinriktad strategi. Kommissionen bör påskynda bedömningen och övervakningen av genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens, som löper ut 2026, med aktivt deltagande av arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer, och stärka det tekniska stödet för att säkerställa ett fullständigt utnyttjande av medlen och maximera deras inverkan på en hållbar tillväxt. Den europeiska planeringsterminen kan fungera som en ram för att vägleda EU:s finansiering och kan också stärka legitimiteten och effektiviteten hos EU:s tillväxtstrategier.

8.7 Inverkan av de nya reglerna för ekonomisk styrning på den nya europeiska planeringsterminen 2025 kommer inte att öka det finanspolitiska utrymmet för investeringar tillräckligt för att täppa till investeringsgapet på medlemsstatsnivå, eller för att uppnå målen i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Att stärka kopplingen mellan pelaren och den europeiska planeringsterminen kommer att vara avgörande för att övervaka framstegen och se till att socialpolitiken är tillräckligt finansierad och genomförs som sig bör. EESK anser att de mål och kriterier som fastställs i den nya ramen för social konvergens regelbundet bör övervakas med deltagande av arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer för att identifiera lämpliga politiska strategier och åtgärder för att skydda en högkvalitativ social modell i våra länder. Detta kräver investeringar i åtgärder för en rättvis omställning, inkluderande och adekvat socialt skydd, hälso- och sjukvård och utbildningssystem, samt åtgärder för att hantera minskande köpkraft och ökande ojämlikhet mellan regioner och grupper av människor, för att undvika obalans mellan industri- och socialpolitiska prioriteringar.

8.8 Den snäva tidsplanen för den europeiska planeringsterminen ger begränsade möjligheter till ett ordentligt samråd med det organiserade civila samhället, men det är mycket viktigt att stärka dess roll. Det rekommenderas att samrådsprocessen förbättras genom att tillgången till information förenklas, kommunikationskanalerna mellan det civila samhället och de berörda beslutsfattarna förbättras, mekanismer för regelbunden återkoppling integreras och en strukturerad dialog inrättas.

8.9 EESK uppmanar kommissionen att i arbetsprogrammet för 2025 inkludera den föreslagna översynen av direktivet om offentlig upphandling, som bör göra det möjligt att *”ge företräde åt europeiska produkter vid offentlig upphandling i vissa strategiska sektorer”* och teknikformer, och att *”modernisera och förenkla våra regler för offentlig upphandling, särskilt med tanke på nystartade företag och innovatörer i EU”* ([1]), och att samtidigt beakta behovet av transparens i processen, med respekt för de grundläggande rättigheterna och den sociala dialogen. Man måste ta itu med det missbruk som kan förekomma i underleverantörskedjor.

8.10 Sammanhållningspolitiken, som spelar en avgörande roll när det gäller att stärka den sociala, ekonomiska och territoriella sammanhållningen i Europa, är och måste förbli EU:s viktigaste långsiktiga investeringspolitik. Detta kan uppnås genom att man värnar om sammanhållningspolitikens huvudprinciper, såsom flernivåstyre, partnerskapsprincipen och delad förvaltning.

8.11 **Sammanhållningsfonderna** är fortfarande avgörande för uppåtgående ekonomisk och social konvergens. Sammanhållningspolitiken bör stödjas genom ett särskilt generaldirektorat för sammanhållning och dess flernivåstyresbaserade karaktär bör bevaras, för att underlätta en bättre användning av dess program, inbegripet Europeiska socialfonden+ (ESF+), som utökas med nationellt finansierade och privata medfinansierade politiska initiativ. En helhetsinriktad, samordnad och integrerad politisk strategi på EU-nivå är avgörande. Detta skulle kunna inbegripa en EU-budget som bättre motsvarar de sociala kraven och genomföras genom den reformerade europeiska planeringsterminen och dess ram för social konvergens, i enlighet med en sund ekonomisk, social och finansiell politik. Dessutom bör EU-institutionerna utvärdera behovet av ett permanent finansieringsinstrument som bygger på erfarenheterna från Sure-programmet, i syfte att stabilisera medlemsstaternas sociala utgifter i händelse av externa ekonomiska chocker och stödja arbetstagare och företag i de industrisektorer och regioner som påverkas mest av den gröna och den digitala omställningen.

Bryssel den 4 december 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

([1]) Ursula von der Leyen, ”Europas val: Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission 2024–2029”, s. 12.